

Als kinderen niet

'vanzelf' leren praten

Jonge kinderen kunnen moeite hebben met de ontwikkeling van hun communicatieve vaardigheden. Vaak blijft hierdoor ook de taalontwikkeling achter. Het Hanen® Ouderprogramma biedt dan krachtige handvatten om het kind in de context van het contact te stimuleren. Wel is vroegtijdige interventie van belang om onnodige ontwikkelingsachterstand, ook cognitief en sociaal-emotioneel, te voorkomen.

Renée Kwakkel en Liesbeth Fabius

Sarah heeft tot haar 3e niet gepraat. Sindsdien is ze dingen gaan nazeggen, maar haar woordenschat is niet groter geworden. Dat wil zeggen: ze kent wel woorden, maar gebruikt ze nooit. Als ze iets wil, pakt ze moeders hand, schreeuwt en trekt haar mee. Sarah zit vaak in haar eigen wereldje en als je haar daar uithaalt, ook voor iets leuks, reageert ze door te gillen. Dat gebeurt ook als ze zich niet begrepen voelt of haar zin niet krijgt: dan schreeuwt ze en gooit zich soms op de grond, wat voor moeder als uitdagend gedrag kan aanvoelen. Moeder wil graag leren om met Sarah te communiceren en stimuleren dat ze zich ook in de buitenwereld meer verbaal gaat manifesteren.

De moeder van Sarah was dit voorjaar één van de deelnemers aan het Hanen® Ouderprogramma, dat is ontwikkeld voor alle kinderen die niet 'vanzelf' leren praten. In dit programma, in de jaren '70 opgezet door de Canadese logopedist Ayala Hanen Manolson, leren ouders van kinderen met taal- of communicatieve ontwikkelingsproblemen hoe ze hun kinderen kunnen uitdagen om in contact te komen én te blijven. Huisbezoeken worden afgewisseld met groepsbijeenkomsten en het gebruik van feedback via beeldanalyse staat centraal. Het Hanen Ouderprogramma richt zich op de communicatie in de natuurlijke omgeving, waardoor ouder en kind meer gemotiveerd zijn om te communiceren en beter in staat zijn de nieuwe geleerde vaardigheden toe te passen.¹

Effect

Uit effectonderzoek naar het Hanen Ouderprogramma blijkt dat wanneer ouders meer responsief worden, kin-

deren meer initiatief nemen en er een betere beurtwisseling ontstaat, zowel verbaal als non-verbaal.³ Natuurlijk is het programma geen garantie voor 'vlot pratende' kinderen, maar in de praktijk zien we dat het een enorm verschil kan maken in de mate waarin ouder en kind elkaar kunnen begrijpen en vinden in de communicatie. Dit helpt ouders om de reeds bestaande kwaliteiten uit te bouwen, en geeft ze op een positieve manier grip op de interactie met hun kinderen.² We horen van ouders terug dat ze zich door de cursus zelfverzekerder voelen in het contact met hun kind en dat de relatie verbetert. Niet alleen omdat er meer begrip ontstaat, maar ook doordat ze handvatten krijgen om aan te sluiten bij het niveau en de belevingswereld van het kind.

De moeder van Sarah heeft veel geleerd van haar deelname: "Ik begrijp beter wat Sarah bedoelt: ze wijst dingen aan en probeert meer woorden te

Foto: Jeroen van der Spek

gebruiken.” Bovendien heeft moeder technieken geleerd om Sarah te laten luisteren: eerst aansluiten bij haar dochter en te benoemen wat zij wil, waarna een duidelijke instructie volgt voor het gewenste gedrag.

Voor wie?

Het Hanen® Ouderprogramma is in de eerste plaats bedoeld voor ouders van kinderen van 1 tot 6 jaar met een taal(ontwikkeling)stoornis of problemen in de contactname: het kind praat niet of gebruikt zinnen van maximaal drie woorden.

Meer weten?

Informatie over het Hanen® Ouderprogramma staat onder meer op de websites van Logopedie Westrand (logopediewestrand.nl/hanen-ouderprogramma), Logos Trainingen (logostrainingen.nl) en het Hanen Centre (hanen.org).

Het kan voor een professional, ondanks de formele criteria, soms moeilijk zijn om in te schatten wanneer verwijzing naar het programma op zijn plaats is. Een indicatie is het ontbreken van inzicht bij ouders in de communicatie met het kind of het missen van belangrijke handvatten daarin.

Verwijzing is ook op zijn plaats wanneer reeds lopende directe logopedie voor ouders onvoldoende aanknopingspunten biedt om op de juiste manier met hun kind te oefenen. Een verwijzing naar het programma in de wachtlijstfase voor directe logopedie kan ook een goede optie zijn. Het Hanen Ouderprogramma wordt bij verwijzing door een arts volledig vergoed.

Vroegtijdige interventie

Zowel onder ouders als (sommige) verwijzers leeft vaak nog het idee dat kinderen te jong zijn voor een interventie als het Hanen Programma. In onze praktijk lopen we er regelmatig tegenaan dat kinderen met forse problematiek in de interactie pas verwezen worden als ze ruim 3 jaar zijn of wanneer ze niet meer passen binnen de criteria van het programma en het kind al langere zinnen maakt.

In een interview in VROEG nr. 1-2018 ('Pak taalprobleem direct op'⁵) wijst logopediewetenschapper prof. Ellen Gerrits nadrukkelijk op het feit dat vaak veel te laat adequate hulp wordt ingeroepen bij problemen op dit vlak. "Dit ligt ook aan het feit dat men een kind van twee jaar dat nog niet praat te jong vindt om hulp te krijgen", aldus Gerrits.

"Volstrekt onterecht. Als een kind op die leeftijd nog niets zegt, heeft het al een enorme achterstand." Ook wijst Gerrits er in dit interview op dat de behandeling van heel jonge kinderen in eerste instantie indirect verloopt, namelijk via hun ouders. "We leren hen hoe ze de taal kunnen stimuleren."

Indirecte therapie

Net als veel andere logopedisten merken we dat indirecte therapie een belangrijk voordeel heeft ten opzichte van alleen directe therapie. In directe therapie kan een behandelend logopedist weliswaar de strategieën uitleggen en demonstreren, maar is er minder ruimte om samen met ouders te werken aan zowel bewustzijn, oefenen als integreren van de strategieën in de dagelijkse setting. Bovendien schuilt er een belangrijk leereffect in het uitwisselen van ervaringen met andere ouders⁴, wat ook het gevoel geeft dat men niet de enige is die hiermee worstelt."

"Ik vond het erg fijn om tips te krijgen en dingen uit te wisselen met andere ouders. Voorheen heb ik veel geprobeerd, maar dat werkte niet. Nu krijg ik echte handvatten om op háár manier met Sarah te communiceren - een verademing! Het geeft ook rust: dit is het, zo moet ik het aanpassen, nu hebben we de hulp die bij ons past. Nu komt het goed." •

Bij dit artikel horen vijf referenties; deze zijn op te vragen via vroeg@dgcommunicatie.nl.

auteursinformatie

Renée Kwakkel (Logos Trainingen) en Liesbeth Fabius (Logopedie Westrand) zijn beiden praktijkhouder en logopedist in de eerste lijn in Amsterdam. Beide praktijken draaien jaarlijks meerdere Hanen Ouderprogramma's.